

ความสัมพันธ์ไทย-สาธารณรัฐเกาหลี : จากอดีตและปัจจุบันสู่นาคต

_____ ดร.วิชชุ เวชชาชีวะ*

บทความนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนแรกจะกล่าวถึงพัฒนาการความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ระหว่างไทยกับเกาหลีใต้ ในส่วนที่สองกล่าวถึงกรอบและกลไกในการดำเนินนโยบายของไทยต่อเกาหลีใต้ในปัจจุบัน โดยบทความเสนอว่าแม้สองฝ่ายจะได้มีการจัดตั้งกรอบความร่วมมือเพื่อเสริมกรอบความร่วมมือในระยะยาวให้ชัดเจนขึ้น ดังนั้น ในส่วนสุดท้ายจะได้ทดลองเสนอแนวนโยบายระยะกลางของไทยที่อาจมีต่อเกาหลีใต้ในช่วงสมัยของประธานาธิบดีคิม แด จุง

1. ความสัมพันธ์ไทย-เกาหลีใต้

อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเกาหลีใต้ เท่าที่ผ่านมามีดำเนินไปในระดับได้แก่ ระดับของความสัมพันธ์ทวิภาคีและระดับของความสัมพันธ์ผ่านกรอบพหุภาคี สำหรับระดับความสัมพันธ์ทวิภาคีนั้น ไทยและเกาหลีใต้มีความร่วมมือด้านความมั่นคงและการทหารก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางการทูตระดับอัครราชทูตเมื่อ 1 ตุลาคม 2501 ซึ่งต่อมาได้ยกขึ้นเป็นระดับเอกอัครราชทูตเมื่อ 1 ตุลาคม 2503

ในส่วนของการพัฒนาความสัมพันธ์ภายใต้กรอบพหุภาคีนั้น แม้ไทยและเกาหลีใต้จะเป็นสมาชิกในองค์การหรือการเวทีเจรจาระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น APEC, ASEM, WTO ฯลฯ ร่วมกัน แต่ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดเกิดขึ้นในกรอบอาเซียนซึ่งเกาหลีใต้เป็นคู่เจรจากมาตั้งแต่กรกฎาคม 2538 โดยเฉพาะเมื่อมีการจัดตั้ง ASEAN+3 ในปี 2540 เพื่อเป็นเวทีหารือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับอาเซียนรวมทั้งไทยก็ยิ่งแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

* นักการทูต 5 กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ

1. ความสัมพันธ์ทวิภาคี

1.1 ความสัมพันธ์ด้านการทหารและความมั่นคง

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีได้เริ่มขึ้นจากความร่วมมือด้านการทหารและความมั่นคง โดยในช่วงสงครามเกาหลี ระหว่างปี 2493-2496 นั้น ไทยได้ส่งทหารเข้าร่วมกองกำลังสหประชาชาติซึ่งได้รับความสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรฝ่ายตะวันตกเองป้องกันเกาหลีได้จากการรุกรานของเกาหลีเหนือซึ่งได้ได้รับความสนับสนุน จากจีนและสหภาพโซเวียตแม้ภายหลังที่ประเทศเกาหลีทั้งสองยินยอมทำข้อตกลงหยุดยิงและสัญญาสงบศึก (Armistice Agreement) ระหว่างกันในปี 2496 ไทยกับเกาหลีได้ก็ยังคงรักษาความสัมพันธ์ด้านการทหารและความมั่นคงอย่างแนบแน่นและต่อเนื่องด้วยเหตุผลที่ว่าทั้งสองประเทศต้องเผชิญกับสภาพสงครามเย็นโดยตรงเนื่องจากทั้งคู่เป็นหน้าด่านที่ประชิดกับประเทศคอมมิวนิสต์ในสองภูมิภาค

เมื่อสภาพสงครามเย็นได้สิ้นสุดลงจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในปี 2534 ความสัมพันธ์ด้านการทหารและความมั่นคงระหว่างสองประเทศก็ยังคงดำรงอยู่ หากเกาหลีใต้เป็นฝ่ายกระตือรือร้นในการริเริ่มกิจกรรมความร่วมมือมากกว่าฝ่ายไทยเนื่องจากเกาหลีใต้ยังคงรู้สึกไม่มั่นคงต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในคาบสมุทรเกาหลีและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเกาหลีใต้ได้พยายามแสวงหาความสนับสนุนจากไทยทั้งที่เป็นรูปธรรมและที่เป็นสัญลักษณ์ ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี

ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าเกาหลีใต้ยังคงต้องการความสนับสนุนในด้านความมั่นคงนี้แม้ความสนับสนุนดังกล่าวจะมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ มากกว่าในเชิงสาร์ตละ ได้แก่กรณีทหารประจำกองบัญชาการร่วมสหประชาชาติ (UN Command) ณ กรุงโซล ซึ่งไทยมีทหารประจำอยู่ 10 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกมีจำนวน 4 คน ทำหน้าที่เป็นนายทหารติดต่อกับกลุ่มที่สอง คือกองทหารเกียรติยศ (Honor Guards) จำนวน 6 คน ทำหน้าที่ฝึกซ้อมกำลังรบ เชิญธงชาติไทยขึ้นสู่ยอดเสาและร่วมพิธีเกี่ยวข้องกับสงครามเกาหลี ทั้งนี้เมื่อธันวาคม 2540 ฝ่ายไทยมีดำริจะระงับการบรรจุกำลังพลทดแทนกองทหารเกียรติยศ ตามมติการประชุมพิจารณาลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานในต่างประเทศซึ่งได้รับความเห็นชอบจาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแล้ว แต่ในที่สุดฝ่ายไทยก็ได้ตัดสินใจคงกองทหารดังกล่าวไว้เนื่องจากฝ่ายเกาหลีใต้ได้ร้องขอทางการไทยอย่างจริงจังให้คงความสนับสนุนในเชิงสัญลักษณ์ไว้

นอกเหนือจากความสัมพันธ์ในเชิงสัญลักษณ์แล้ว ไทยกับเกาหลีได้มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนข่าวกรองประจำปี รวมทั้งมีความร่วมมือในการฝึกอบรมทางทหาร เช่น การส่งนักบินไทยไปร่วมฝึกบินกับนักบินเกาหลีใต้ ตลอดจนมีโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนนายเรืออากาศและนักเรียนของโรงเรียนเสนาธิการทหารบก

นอกจากนี้ ไทยกับเกาหลีใต้ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ว่าด้วยการส่งกำลังบำรุงเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2534 ซึ่งเป็นกรอบการดำเนินความร่วมมือฝึกในเรื่องของการแลกเปลี่ยนข่าวสารและข้อมูลการส่งกำลังบำรุง (ซึ่งครอบคลุมเรื่องกระสุนและอุปกรณ์ที่ทหารใช้ร่วมกันตลอดจนอุปกรณ์ที่แต่ละฝ่ายมีมากเกินไปจนความจำเป็น) การพัฒนาอุตสาหกรรมทหารและความช่วยเหลือทหารอื่น ๆ

1.2 ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเกาหลีใต้ดำเนินไปค่อนข้างราบรื่นโดยมีความตกลงต่าง ๆ เป็นกรอบในการดำเนินความสัมพันธ์ได้แก่ 1) ความตกลงทางการค้า ซึ่งลงนามเมื่อปี 2504 2) ความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการเก็บภาษีซ้อน ลงนามเมื่อปี 2532

แม้จะมีความตกลงต่าง ๆ เป็นกรอบในการดำเนินความสัมพันธ์ไทยและเกาหลีใต้ก็ยังมีปัญหาด้านเศรษฐกิจต่อกันอยู่บ้าง โดยปัญหาสำคัญ ได้แก่ ปัญหามาตรการกีดกันสินค้าไทยของเกาหลีใต้และความต้องการของไทยที่จะให้เกาหลีใต้มาลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น

1.2.1 การค้า

ก่อนปี 2532 การค้าระหว่างไทยกับเกาหลีใต้มีมูลค่าไม่มากนัก หากหลังจากนั้นมูลค่าการค้ารวมระหว่างสองประเทศได้ขยายตัวขึ้นอย่างมากโดยไทยเป็นฝ่ายขาดดุลมาโดยตลอด(ดูรายละเอียดในตารางการค้า) ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าการขาดดุลดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นนับตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา ซึ่งอาจเนื่องมาจากการเป็นช่วงเวลาที่เศรษฐกิจภายในประเทศไทยกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วและโครงสร้างเศรษฐกิจไทยได้เปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่มากขึ้น จึงมีความต้องการนำเข้าสินค้าทุนหรือเครื่องจักรตลอดจนชิ้นส่วนผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่าง ๆ จากเกาหลีใต้เพิ่มขึ้น

ในช่วงปี 2540-2541 มูลค่าการค้ารวมระหว่างสองประเทศมีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้นเมื่อปัญหาเศรษฐกิจในสองประเทศ หากในปี 2542 การค้าระหว่างสองประเทศมีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้น

เมื่อปัญหาเศรษฐกิจภายในได้ทุเลาลง อย่างไรก็ตาม การนำเข้าสินค้าจากเกาหลีได้ขยายตัวในอัตราที่สูงกว่าการส่งออกของไทยซึ่งส่งผลให้ไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นตลอดมา โดยสินค้านำเข้าสำคัญจากเกาหลีได้ ได้แก่ เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรม เครื่องจักรไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์โลหะ ในขณะที่สินค้าออกสำคัญของไทยในตลาดเกาหลีได้ ได้แก่ น้ำตาลทราย ยางพารา อุปกรณ์ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ แผงวงจรไฟฟ้า และกึ่งสัดแข็ง

ปัญหาและอุปสรรคทางการค้าที่สำคัญ คือในขณะที่ไทยมีนโยบายการค้าเสรี เกาหลีได้ยังใช้มาตรการต่าง ๆ ในการปกป้องตลาด แม้ว่าการเข้าเป็นสมาชิกของ WTO และการเข้าเป็นสมาชิก OECD จะทำให้เกาหลีได้ต้องเป็นตลาดขึ้นเรื่อย ๆ แต่ในปัจจุบันเกาหลีได้ยังคงปกป้องตลาดภายในของตนด้วยมาตรการด้านภาษีและที่มิใช่ภาษี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดมาตรฐานสุขอนามัยต่อสินค้าเกษตรกรรมของชาติอื่นรวมทั้งของไทย

ในการดำเนินความสัมพันธ์และการแก้ไขอุปสรรคหรือปัญหาด้านการค้า ไทยและเกาหลีได้ได้ลงนามในความตกลงทางการค้าเมื่อ 15 กันยายน 2504 ความตกลงดังกล่าวกำหนดให้ไทยและเกาหลีได้ผลัดกันเป็นเจ้าภาพการประชุมระดับรัฐมนตรีการค้า (Thai - Korea Trade Ministers Meeting) หรือที่เรียกว่าการประชุมคณะกรรมการการค้าไทยเกาหลีได้ (Joint-Trade Committee: JTC) เพื่อหาสู่ทางขยายปริมาณการค้าและแก้ไขอุปสรรคทางการค้าต่าง ๆ โดยมีการประชุมครั้งแรกเมื่อปี 2518 และจนถึงนี้ได้มีการประชุมมาแล้ว 11 ครั้ง โดยในครั้งล่าสุดที่ไทยเป็นเจ้าภาพเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2542 ทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบให้มีการศึกษาสู่ทางการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับเกาหลีได้ โดยได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณาแนวนโยบายข้อตกลงการค้าเสรีทำการศึกษาดังกล่าวต่อไป

นอกจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐแล้ว ภาคเอกชนของทั้งสองฝ่ายได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย-เกาหลี (Thai - Korea Economic Cooperation Committee) ระหว่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและหอการค้าและอุตสาหกรรมเกาหลีได้เมื่อปี 2519

1.2.2 การลงทุน

ไทยและเกาหลีได้มีความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนซึ่งลงนามเมื่อมีนาคม 2532 อย่างไรก็ตาม การลงทุนของเกาหลีได้ในประเทศไทยเท่าที่ผ่านมายังคงมีแนวโน้มไม่สม่ำเสมอโดยก่อนปี 2531 การลงทุนของเกาหลีได้ในไทยที่ผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) มีมูลค่าเงินลงทุนน้อยโดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่

อื่น ๆ เช่น ฮองกง ไต้หวันและสิงคโปร์ หากในช่วงปี 2531-2533 มูลค่าการลงทุนเพิ่มขึ้นก่อนจะลดลงและเพิ่มขึ้นอย่างมากอีกในช่วงปี 2538-2539 หากภายหลังไทยและเกาหลีได้ประสบภาวะเศรษฐกิจถดถอยในช่วงปี 2540-2541 การลงทุนจากเกาหลีได้ลดลงอย่างมาก

สาเหตุหนึ่งที่มีการลงทุนจากเกาหลีได้เพิ่มขึ้นในช่วงทศวรรษ 2530 เป็นเพราะตลาดภายในของไทยขยายตัวและโครงสร้างเศรษฐกิจไทยได้ปรับเปลี่ยนไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่มากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับการขยายตัวของอุตสาหกรรมจากเกาหลีได้ อย่างไรก็ตามแนวโน้มการลงทุนจากเกาหลีได้ที่ไม่สม่ำเสมออาจเป็นเพราะไทยเป็นฐานการลงทุนสำคัญของญี่ปุ่นและประเทศอุตสาหกรรมใหม่อื่น ๆ ที่ทำการผลิตสินค้าใกล้เคียงกับเกาหลีได้ และประเทศผู้ลงทุนเหล่านี้ได้เข้ามาครอบครองบุคลากรการผลิตและตลาดไว้ก่อนแล้ว

1.3 ความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ

นอกจากความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจแล้ว ไทยกับเกาหลีได้ยังสัมพันธ์กันในด้านอื่น ๆ เช่น การแลกเปลี่ยนการเยือน ความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความช่วยเหลือ ฯลฯ ดังนี้

1.3.1 การแลกเปลี่ยนการเยือน

ไทยและเกาหลีได้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่าง ๆ ค่อนข้างต่อเนื่อง โดยในระดับพระราชวงศ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จฯ เยือนเกาหลีได้เมื่อมีนาคม 2534 พฤษภาคม 2535 และเมษายน 2536 ตามลำดับ

ในระดับหัวหน้ารัฐบาล ประธานาธิบดีชุน ดู ฮวาน เดินทางมาเยือนไทยระหว่าง 3-6 กรกฎาคม 2524 และ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนเกาหลีได้ระหว่าง 8-10 พฤศจิกายน ในปีเดียวกัน จากนั้นได้ทิ้งช่วงมา 13 ปี ก่อนที่ ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางไปเยือนเกาหลีได้ ครั้งแรกระหว่าง 23-26 มิถุนายน 2537 และครั้งที่สองระหว่าง 25-27 เมษายน 2542

สำหรับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของไทยที่เดินทางไปเยือนเกาหลีได้ ได้แก่ นายอุทัย พิมพ์ใจชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (10-11 สิงหาคม 2536) ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (7 - 9 ตุลาคม 2536) นายชัยวัฒน์ ลินสุวงศ์ รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงอุตสาหกรรม (กุมภาพันธ์ 2539) นายสุวิช รังสิตพล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (มิถุนายน 2539) นายกร ทัพพะรังสี รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (สิงหาคม 2540) และดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ(21-23 กรกฎาคม 2541) สำหรับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของเกาหลีที่ได้เดินทางมาเยือนไทย ได้แก่ นาย Lee Sang-Ook รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (กรกฎาคม 2534) ผู้บัญชาการทหารบก (พฤศจิกายน 2535) นาย Han Sung-Joo รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (17-19 พฤษภาคม 2537) นาย Lee Young -Ho รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม(พฤษภาคม 2539) และ นาย Han Duck-Soo รัฐมนตรีการค้า กระทรวงการต่างประเทศและการค้า (1-3 พฤศจิกายน 2542)

1.3.2 ความช่วยเหลือ

จากความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ เกาหลีใต้ได้เปลี่ยนสถานะจากผู้รับเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไป โดยเฉพาะประเทศที่เป็นแหล่งวัตถุดิบหรือให้ประโยชน์แก่เกาหลีใต้ในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ทั้งนี้ องค์กรหลักในการบริหารและให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ Korea International Cooperation Agency (KOICA) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงการต่างประเทศและการค้า ตั้งแต่ปี 2510 ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ที่ให้แก่ไทยอยู่ในรูปของความช่วยเหลือด้านอาสาสมัคร การให้ทุนระยะสั้นเพื่อฝึกอบรม สัมมนาในงานในสาขาต่าง ๆ โดยเน้นไปที่ด้านการเกษตร อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี

นับตั้งแต่ปี 2510 ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้แสดงความสนใจที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทยในรูปโครงการขนาดเล็ก มูลค่าโครงการโดยเฉลี่ยประมาณ 100,000 เหรียญสหรัฐซึ่งจนถึงปัจจุบันมีโครงการที่ฝ่ายเกาหลีใต้อนุมัติให้ความช่วยเหลือและได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว คือ 1)โครงการในพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในการพัฒนาโรงเรียนสงเคราะห์ อำนาจเจริญ 2) โครงการจัดตั้งศูนย์ภาษาเกาหลีที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ 3)โครงการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนของกรมชลประทาน จังหวัดลำปาง

ในปัจจุบันไทยได้พยายามชักชวนให้เกาหลีใต้เข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือภายใต้กรอบอาเซียนมากขึ้น โดยไทยได้เสนอแนวคิดเรื่อง Mekong Agenda ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรมนุษย์ของประเทศพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เพื่อลดช่องว่างระหว่างสมาชิกใหม่กับสมาชิกเก่าของอาเซียน โดยไทยประสงค์จะให้เกาหลีใต้ใช้

โครงสร้างสถาบันที่มีอยู่แล้วในประเทศไทย เช่น มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้การอบรมบุคลากรจากกลุ่มประเทศดังกล่าว เป็นต้น

1.3.3 ความร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ขณะนี้ ไทยและเกาหลีใต้ได้จัดทำความตกลงและบันทึกความเข้าใจระหว่างกันอยู่ทั้งสิ้น 3 ฉบับ คือ

1) ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ลงนามเมื่อ 11 มิถุนายน 2528) ซึ่งเห็นชอบให้มีการจัดตั้งกรรมการร่วมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย-เกาหลีใต้

2) บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และวิชาการระหว่างกระทรวงวิทยาศาสตร์ของทั้งสองประเทศ (ลงนามเมื่อ 25 มีนาคม 2525)

3) บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ระหว่างมูลนิธิวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมแห่งชาติเกาหลี กับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติของไทย (ลงนามเมื่อ 9 มีนาคม 2535) เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และเปิดโอกาสให้นักวิจัยของทั้งสองฝ่ายทำการวิจัยร่วมกันในสาขาต่าง ๆ ซึ่งฝ่ายไทยได้ให้งบประมาณสนับสนุนการทำวิจัยปีละ 1 ล้านบาท

แม้จะมีกรอบความร่วมมือไทย-เกาหลีใต้ ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับต่าง ๆ แต่กิจกรรมและการวิจัยทางด้านนี้ยังคงสามารถขยายตัวได้อีกมาก ทั้งนี้ฝ่ายไทยหวังว่าคณะกรรมการการร่วมไทย -เกาหลีใต้ (Joint Commission: JC) ที่จัดตั้งขึ้นในปี 2541 (ดูรายละเอียดต่อไปในข้อ 2) จะเป็นกรอบความร่วมมือใหญ่ที่ช่วยติดตามตลอดจนขยายผลความร่วมมือในด้านนี้ต่อไป

1.3.4 ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม การกีฬา และการท่องเที่ยว

ไทยและเกาหลีใต้ไม่มีความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างกัน แต่ทั้งสองฝ่ายก็มีการแลกเปลี่ยนกิจกรรมและความร่วมมือด้านการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรมและการกีฬาระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ไทยและเกาหลีใต้ยังได้จัดทำพิธีสารว่าด้วยความร่วมมือด้านการกีฬาเมื่อ 25 มกราคม 2536

ในด้านการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวจากเกาหลีได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอัตราสูงในช่วงปี 2535-2539 หากในปี 2540 ตลาดนักท่องเที่ยวได้ชะลอตัวลงเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในเกาหลีได้ รวมทั้งรัฐบาลเกาหลีได้มาตรการเข้มงวดกับผู้เดินทางไปเที่ยวต่างประเทศ

นักท่องเที่ยวเกาหลีได้ส่วนใหญ่เป็นผู้เดินทางมาไทยเป็นครั้งแรก (ร้อยละ 69.13) และเป็นกลุ่มหนุ่มสาวที่มีอายุระหว่าง 25-34 ปี ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยในเมืองไทย 6.34 วัน โดยมีเที่ยวบินตรงจากเกาหลีได้มาไทย 41 เที่ยวบินต่อสัปดาห์ โดยเป็นเที่ยวบินตรงจากโซล มากรุงเทพฯ 39 เที่ยวบิน และจากโซลมาภูเก็ต 2 เที่ยวบินต่อสัปดาห์

2. ความสัมพันธ์ไทย-เกาหลีได้ภายใต้กรอบอาเซียน

ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับเกาหลีได้มีขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2532 ในรูปของความสัมพันธ์เฉพาะด้าน(Sectional Relations) โดยครอบคลุมเฉพาะด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว หากภายหลังจากเกาหลีได้ได้รับการยกสถานะเป็นประเทศคู่เจรจาเต็มขั้น(Full Dialogue Partner) ของอาเซียนอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนกรกฎาคม 2534 ความสัมพันธ์ก็ได้พัฒนาครอบคลุมความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย

อนึ่ง เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2534 ได้มีการก่อตั้งสภาธุรกิจอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี (ASEAN-ROK Business Council หรือ AKBC) อย่างเป็นทางการ เพื่อเป็นตัวแทนภาคเอกชนที่รัฐบาลของทั้งสองฝ่ายเห็นชอบที่จะให้เข้ามามีส่วนในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนให้มากขึ้น

เท่าที่ผ่านมา เกาหลีได้มีบทบาทสำคัญในด้านความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือกับอาเซียน โดยในช่วง 2533-2537 เกาหลีได้จัดสรรงบประมาณจำนวน 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ให้กองทุนความร่วมมือพิเศษอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี (ASEAN-ROK Special Cooperation Fund หรือ SCF) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสองฝ่าย โดยมีคณะกรรมการร่วมวางแผนและทบทวน (Joint Planning and Review Committee: JPRC) ทำหน้าที่บริหารเงินกองทุนดังกล่าว ทั้งนี้เกาหลีได้จะได้ให้เงินสนับสนุนเพิ่มเติมแก่กองทุนฯ ปีละ 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2535 จนถึงปี 2538 หลังจากนั้นจะบริจาคปีละ 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่สำหรับปี 2541 เกาหลีได้ได้แจ้งในที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนกับรัฐมนตรีต่างประเทศว่าเกาหลีได้จะเพิ่มเงินทุนให้เป็น 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ในปี 2540 เกาหลียังได้ให้เงินทุนแยกต่างหากอีก 2 จำนวนสำหรับการจัดประชุมอาเซียน-เกาหลีสำหรับศตวรรษที่ 21 (ASEAN-ROK Forum for the 21st Century) และสำหรับโครงการใหม่ในอนาคต(Future-Oriented Cooperation Projects between ROK and ASEAN) โดยเป็นโครงการแลกเปลี่ยนด้านเยาวชน สื่อมวลชนและวัฒนธรรม โครงการด้านเยาวชนได้ดำเนินแล้วระหว่างวันที่ 25 สิงหาคม –3 กันยายน 2541

ในด้านความมั่นคงและการทหาร เมื่ออาเซียนได้เป็นแกนนำจัดตั้ง ASEAN Regional Forum (ARF) ในเดือนกรกฎาคม 2537 เพื่อเป็นเวทีเจรจาของอาเซียนและกลุ่มประเทศที่สนใจ (เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ฯลฯ) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นระหว่างประเทศสมาชิก (Confidence Building Measures) ก่อนจะพัฒนาบทบาทของ ARF ไปสู่การทูตในเชิงป้องกัน(Preventive Diplomacy) เกาหลีใต้ก็ได้เข้าเป็นสมาชิกแต่แรกเริ่มและให้ความสนับสนุน ARF รวมทั้งเมื่อเดือนกันยายน 2541 ได้รับเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันอาณัติของ ARF(ARF Meeting of Defense Colleges and Institution)ในขณะเดียวกัน เกาหลีใต้ก็ได้ใช้ ARF เป็นช่องทางหนึ่งในการผลักดันให้ประเทศในภูมิภาคสนใจสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลีรวมทั้งสนับสนุนนโยบายต่างประเทศของเกาหลีใต้ เช่น นโยบาย “ตะวันตกละแสง” ที่มุ่งผ่อนคลายความตึงเครียดกับเกาหลีเหนือ ฯลฯ นอกจากนั้น ยังแสดงท่าทีชัดเจนว่าไม่ขัดข้องหากเกาหลีเหนือจะเข้าเป็นสมาชิกของ ARF

ในปี 2540 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย อาเซียนมีมติให้จัดตั้งเวทีเจรจาที่เรียกว่า ASEAN โดยผนวกเอาจีน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ เข้าร่วมหารือในประเด็นต่าง ๆ ภายหลังการประชุมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส รัฐมนตรีและผู้นำประเทศ การสถาปนาเวที ASEAN + 3 ดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับอาเซียนรวมทั้งประเทศไทยแน่นแฟ้นขึ้น

เนื่องจากการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของกัมพูชาในเดือนพฤษภาคม 2542 ทำให้อาเซียนเป็นประชาคมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสมบูรณ์ ไทยในฐานะประธานอาเซียนตั้งแต่กรกฎาคม 2542-กรกฎาคม 2543 ได้เสนอให้แนวคิด Mekong Agenda เป็นนโยบายหลักของอาเซียนนโยบายหนึ่ง Mekong Agenda นี้มีวัตถุประสงค์สำคัญในการส่งเสริมบูรณาการของอาเซียนโดยมุ่งลดช่องว่างระหว่างสมาชิกใหม่ของอาเซียน คือ พม่า ลาว เวียดนาม และกัมพูชา กับสมาชิกเก่าด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรมนุษย์ให้กลุ่มประเทศสมาชิกใหม่ ในการนี้ไทยได้พยายามแสวงหาความสัมพันธ์และความช่วยเหลือจากประเทศนอก

อาเซียนต่าง ๆ โดยเฉพาะเกาหลีใต้และญี่ปุ่น โดยไทยมีนโยบายจะให้ประเทศเหล่านี้ส่งเสริมการยกระดับสถาบันการศึกษาวิจัยของไทยเพื่อใช้เป็นฐานในการอบรมบุคลากรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านอื่น ๆ ของกลุ่มประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียนต่อไป ซึ่งเท่าที่ผ่านมา นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ได้แสดงความสนใจที่จะให้ความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว แต่ยังไม่มีความคืบหน้าเป็นรูปธรรมชัดเจนนัก

อนึ่ง ในที่ประชุมร่วมระหว่างผู้นำ ASEAN + 3 เมื่อ 16 ธันวาคม 2541 ณ กรุงเทพมหานคร ประธานาธิบดี คิม แด จุง แห่งสาธารณรัฐเกาหลีได้เสนอให้มีการจัดตั้ง East Asian Vision Group (EAVG) เป็นเวทีระดมความคิดเห็นและข้อเสนอใหม่ ๆ เกี่ยวกับบทบาทและความร่วมมือของ ASEAN+3 ในศตวรรษที่ 21 โดยสมาชิกส่วนใหญ่ของ EAVG จะเป็นตัวแทนจากภาคเอกชนและนักวิชาการ ทั้งนี้ประเทศสมาชิก ASEAN+3 เห็นด้วยกับเกาหลีใต้ที่จะให้มีการประชุม EAVG จำนวน 5 ครั้ง โดยเกาหลีใต้รับเป็นเจ้าภาพครั้งแรกและครั้งสุดท้าย และจีน ญี่ปุ่นและอาเซียนรับเป็นเจ้าภาพครั้งที่เหลือ การประชุม EAVG ครั้งแรกเพิ่งมีขึ้นที่เกาหลีใต้เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2542

II. แนวนโยบายของไทยต่อเกาหลีใต้ : กรอบและกลไกทวิภาคีในปัจจุบัน

เท่าที่ผ่านมา หน่วยงานราชการต่าง ๆ ของไทยดำเนินนโยบายต่อเกาหลีใต้ในลักษณะของการตอบโต้ต่อสถานการณ์หรือกรณีเฉพาะกิจ (Reactive or Situational) เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งไทยและเกาหลีใต้ยังไม่ให้ความสำคัญในด้านที่มีใช้ความมั่นคงต่อกันเท่าที่ควร ดังนั้น ในระหว่างการเยือนเกาหลีใต้เมื่อมิถุนายน 2537 ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้เสนอต่อฝ่ายเกาหลีใต้ให้พิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย-เกาหลีใต้ (Joint Commission: JC) เพื่อเป็นกลไกติดตามการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งต่อมาในระหว่างการเยือนเกาหลีใต้ของ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อ 21-23 กรกฎาคม 2541 ทั้งสองฝ่ายได้มีการลงนามในความตกลงจัดตั้งคณะกรรมการดังกล่าว โดยคาดว่าจะมีการจัดประชุมครั้งแรกได้ในปี 2543

ในระหว่างการเยือนเกาหลีใต้ครั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยยังได้เสนอต่อ นาย Hong Soon-young รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและการค้าเกาหลีใต้ ให้มีการจัดทำแผนแม่บทซึ่งจะใช้เป็นหลักหรือกรอบความร่วมมือในการดำเนินนโยบายในทุก ๆ ด้านของทุก ๆ หน่วยงานเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเอกภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีใต้ในอนาคต ซึ่งต่อมาเมื่อ 26 เมษายน 2542 ในระหว่างการเยือนเกาหลีใต้ของ

ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีได้มีการลงนามในแผนดังกล่าวในชื่อของ “แถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับความร่วมมือไทย-เกาหลีใต้ สำหรับศตวรรษที่ 21 (Joint Statement of the Kingdom of Thailand and the Republic of Korea on an Action Agenda for the 21st Century)” โดย ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์กับนาย Hong Soon-Young รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและการค้าเกาหลีใต้เป็นผู้ลงนาม การจัดตั้ง JC และการจัดทำแถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับความร่วมมือไทย-เกาหลีใต้ นับเป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับการดำเนินนโยบายระหว่างไทย-เกาหลีใต้อย่างรอบด้านและมีทิศทางที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการรอบทั้งสองเพิ่งเริ่มต้นขึ้น จึงยากที่จะประเมินถึงผลสำเร็จในปัจจุบันหากเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องติดตามต่อไปอย่างใกล้ชิด

III. นโยบายระยะกลางของไทยต่อเกาหลีใต้

นโยบายสาธารณะของไทยโดยทั่วไปมักมีข้ออ่อน 1 ใน 2 ประการ คือ หากไม่เป็นนโยบายระยะสั้นที่ได้ตอบกับสถานการณ์เฉพาะหน้าโดยขาดทิศทาง (Reactive or Situational) แล้วก็จะ เป็นแนวนโยบายในระยะยาวกว้าง ๆ ที่ขาดจุดเน้นเนื่องจากให้ความสำคัญกับทุกประเด็นเท่ากันไปหมด

เพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินนโยบาย ไทยสมควรมีการกำหนดนโยบายระยะกลางเพื่อให้ แนวทางกับนโยบายระยะสั้นรวมทั้งเพื่อเสริมนโยบายระยะยาวให้ชัดเจนขึ้น โดยนโยบายระยะกลาง นี้สมควรมีช่วงเวลาที่แน่นอนและมีการระบุจุดเน้นหรือลำดับความสำคัญของประเด็นต่าง ๆ ทั้งนี้ ช่วงเวลาและลำดับความสำคัญของนโยบายควรกำหนดขึ้นจากการประเมินสถานการณ์ในอนาคต จึงไม่จำเป็นต้องคงที่หรือเท่ากันในทุกนโยบาย เช่น ไม่จำเป็นต้องกำหนดว่าจะให้มีแผนหรือนโยบาย ทุก ๆ 4 ปี เป็นต้น

ในความสัมพันธ์ไทย-เกาหลี นโยบายระยะกลางที่อาจกำหนดขึ้นจึงสามารถวางเป้าหมาย และระยะเวลาโดยอาศัยวาระ (Term) และความต้องการ (Preference) ของประธานาธิบดีคิม แด จุง เป็นเกณฑ์สำคัญ

ในด้านกำหนดเวลา เนื่องจากประธานาธิบดีเกาหลีใต้สามารถดำรงตำแหน่งได้สมัยเดียว เป็นเวลา 5 ปี นโยบายระยะกลางของไทยต่อเกาหลีใต้จึงอาจกำหนดเวลาขึ้นในช่วงปี 2542-2545 คือในขณะนั้นจนถึงปีที่ประธานาธิบดีคิม ฯ พันวาระ สำหรับด้านเนื้อหา นั้น ฝ่ายไทยจำเป็นต้องทำ การประเมินความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ประธานาธิบดีคิม ฯ ต้องการบรรลุ ซึ่งจากท่าทีที่ฝ่าย

เกาหลีได้แสดง ความต้องการนี้ค่อนข้างชัดเจนโดยความต้องการ (Preference) ดังกล่าวเป็นเรื่องในเชิงอุดมคติมากกว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือวัตถุ กล่าวคือ ท่าทีตลอดจนผลประโยชน์ของเกาหลีได้ในเรื่องต่าง ๆ ถูกกำหนดโดยอุดมคติของประธานาธิบดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมการณ์เสรีนิยมที่เน้น 1) การเปิดกว้างต่อต่างประเทศและกระแสโลกาภิวัตน์ 2) การผ่อนคลายความตึงเครียดกับเกาหลีเหนือ และ 3) สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพตามหลักการประชาธิปไตย ซึ่งจุดเน้นทางอุดมคติเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดทั้งนโยบายภายในประเทศและนโยบายต่างประเทศของเกาหลีได้อีกทีหนึ่ง

เนื่องจากเท่าที่ผ่านมา เกาหลีได้แสดงท่าทีชัดเจนว่ามีความประสงค์จะให้นานาประเทศ รวมทั้งไทยสนับสนุนจุดเน้นทางอุดมคติข้างต้นโดยพร้อมที่จะให้บางสิ่งบางอย่างเป็นการตอบแทน และเนื่องจากความต้องการดังกล่าวของเกาหลีได้เป็นสิ่งที่มิได้เหลือปากว่าแรงที่ไทยหรืออาเซียนจะให้ได้ ไทยจึงสมควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการเจรจากับเกาหลีได้เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ยกตัวอย่างเช่น ในฐานะประธานเอเซียนและ ARF ในช่วงกรกฎาคม 2542-กรกฎาคม 2543 ไทย อาจดำเนินนโยบายโน้มน้าวให้ประเทศอาเซียนต่าง ๆ ให้ประกาศหรือแสดงท่าทีสนับสนุนนโยบาย “ตะวันทอแสง” ของเกาหลีได้ซึ่งมุ่งผ่อนคลายความตึงเครียดกับเกาหลีเหนือเพื่อต่อรองให้เกาหลีได้ให้ความช่วยเหลือต่อโครงการและกองทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development: HRD) ของอาเซียน หรือ Mekong Agenda ที่ได้ริเริ่มขึ้นภายใต้กรอบอาเซียน (ดูรายละเอียดในข้อ 2 หัวข้อ 1) ซึ่งความช่วยเหลือจากเกาหลีได้ในสองกรณีย่อมเป็นประโยชน์อย่างแน่นอนต่อไทยด้วย

IV. สรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) เริ่มต้นขึ้นในด้านความมั่นคงและการทหาร โดยในช่วงสงครามเกาหลีระหว่างปี 2493-2496 ไทยได้ส่งทหารเข้าร่วมกองกำลังสหประชาชาติเพื่อปกป้องเกาหลีใต้จากการรุกรานของเกาหลีเหนือ ความสัมพันธ์ด้านการทหารและความมั่นคงดังกล่าวยังได้ดำเนินต่อมาอย่างใกล้ชิดแม้เมื่อสงครามเกาหลีจะสิ้นสุดลงแล้ว เนื่องจากทั้งสองประเทศต่างต้องเผชิญกับสภาพสงครามเย็นโดยตรงเนื่องจากทั้งคู่เป็นหน้าด่านที่ประชิดกับประเทศคอมมิวนิสต์ในสองภูมิภาค

ในระยะเวลาต่อมา ความสัมพันธ์ไทย-เกาหลีใต้ ได้ขยายออกครอบคลุมประเด็นที่มีใช้การทหารและความมั่นคงรวมทั้งมิได้เป็นความสัมพันธ์ที่จำกัดอยู่ระหว่างภาครัฐของสองประเทศเท่านั้น

โดยในช่วงปี 2513-2523 ซึ่งเศรษฐกิจเกาหลีใต้มีการขยายตัวอย่างสูง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับประเทศไทยก็ดำเนินไปอย่างเข้มข้นขึ้น เห็นจากการทำความตกลงและการจัดตั้งคณะกรรมการด้านเศรษฐกิจและการค้าต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้เมื่อเกาหลีใต้ได้เปลี่ยนสภาพเป็นสังคมอุตสาหกรรมใหม่อย่างสมบูรณ์ในช่วงทศวรรษ 2530 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีใต้ก็ได้มีมิติใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เช่น มิติของความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้ การแลกเปลี่ยนทางด้านวิชาการและวัฒนธรรม ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ด้านการทหารและความมั่นคงได้ดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องแม้เมื่อสภาวะสงครามเย็นจะสิ้นสุดลงเนื่องจากเกาหลีใต้ยังคงรู้สึกไม่มั่นคงต่อสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี จึงยังให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ด้านการทหารและความมั่นคงอย่างสูง

นอกเหนือจากความสัมพันธ์และความร่วมมือที่มีต่อกันภายใต้กรอบทวิภาคีแล้วทั้งไทยและเกาหลีใต้ยังได้สัมพันธ์กันใกล้ชิดทั้งในด้านความมั่นคง ความช่วยเหลือและความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ภายใต้กรอบอาเซียนด้วย

ด้วยเหตุที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีใต้ได้ทวีความซับซ้อนขึ้นในทุก ๆ ด้าน จึงได้มีการพยายามจะจัดทำแผนแม่บทเพื่อวางแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ต่อกันในอนาคต ตลอดจนจัดตั้งกลไกติดตามการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้น ซึ่งส่งผลให้มีการลงนามจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย-เกาหลีใต้ (Joint Commission: JC) เมื่อกรกฎาคม 2541 และลงนามใน "แถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับความร่วมมือไทย-เกาหลีใต้ สำหรับศตวรรษที่ 21 (Joint Statement of the Kingdom of Thailand and the Republic of Korea on an Action Agenda for the 21st Century)" ซึ่งจะใช้เป็นแผนแม่บทดังกล่าวในเดือนเมษายน 2542

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าไทยกับเกาหลีใต้จะมีแผนแม่บทและกลไกในการดำเนินความสัมพันธ์ในระยะยาวแล้ว แต่ยังคงมีความจำเป็นที่ทั้งสองฝ่ายจะวางแนวนโยบายระยะกลางต่อกันเพื่อเสริมทิศทางกว้าง ๆ ของแผนแม่บทซึ่งมักให้ความสำคัญต่อทุกเรื่องโดยไม่มีจุดเน้น ดังนั้น แนวนโยบายระยะกลางจึงต้องมีความแตกต่างจากแผนแม่บทหรือนโยบายในระยะยาว โดยต้องมีลำดับความสำคัญอย่างชัดเจนของประเด็นต่าง ๆ ที่มุ่งปฏิบัติให้เกิดผลในเจ็อนเวลาหนึ่ง ๆ นอกจากนี้ยังต้องมีการประเมินนโยบายดังกล่าวเสมอ ๆ ทั้งในระหว่างการดำเนินนโยบายและเมื่อเจ็อนเวลาของนโยบายระยะกลางสิ้นสุดลง

Joint Statement
of the Kingdom of Thailand and the Republic of Korea
on an Action Agenda for the 21st Century

The Kingdom of Thailand and the Republic of Korea (hereinafter referred to as "the two sides") have, since the formal establishment of diplomatic relations on 1 October 1958, cultivated cooperative relationship on the basis of friendship, equality and mutual benefit in the political, economic, military, educational, scientific, technological and other fields. The leaders and peoples of the two countries have played important roles in continuously developing this relationship, which has not only served their mutual interests but has also contributed to peace and prosperity in East Asia and beyond.

On the occasion of the official visit by H.E. Chuan Leekpai, Prime Minister of Thailand, to the Republic of Korea from 25 to 27 April 1999 at the invitation of H.E. Kim Dae-jung, President of the Republic of Korea, the two sides discussed ways and means to further expand and enhance the existing friendly and cooperative relations in all aspects. As a result, the two sides have agreed on the following Action Agenda, which will serve as a framework and guideline for further cooperation between the two countries in the next century.

1. The two sides affirm that the United Nations Charter, the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia and other universally recognized principles of international law will be the basic norms governing the relations between the two countries.
2. In the interest of a comprehensive, stable and sustained development of Thai - Korean relations, the two sides will promote close contacts and branches of their governments and also encourage extended cooperation between the private sectors.
3. The two sides will, through various channels of consultations between the two governments including the Joint Commission, exchange views on issues in both

bilateral and multilateral contexts, review ongoing activities and follow up on proposals and recommendations resulting from those consultations. The diplomatic organs of the two countries will make full use of all occasions to maintain frequent contacts with each other.

4. Recognizing that bilateral defense cooperation conducted since the Korean War has contributed significantly to the existing ties of friendship between Thailand and the ROK, the two sides will further strengthen defense cooperation in various fields, including regular security dialogue on bilateral and regional security issues.
5. Noting that fundamental conditions for mutually beneficial economic relationship between Thailand and the ROK remain solid despite their current economic difficulties, the two sides will continue to expand their cooperation especially in the fields of finance, trade, investment, maritime transport, agriculture, industry, science and technology, information and telecommunications.
 - a. The two sides agree to closely cooperate to strengthen each other's competitiveness by promoting human resources development, technology exchanges, productivity improvement and investments. Specifically :
 - they will promote exchange of information, research and development, co-production of raw material, and technological know-how, with special emphasis on human resources development, so as to improve the quality, productivity and value-added manufacturing of small and medium enterprises (SMEs) ;
 - the expansion of investment to both countries will be based on the Promotion and Protection of Investments Agreement signed between the two governments on 24 March 1989.
 - b. The two sides agree to cooperate and consult on economic and financial policies and share their respective experiences in the restructuring of the financial and banking sectors with a view to speedily overcoming the financial difficulties faced respectively by the two countries.

- They will share opinions and experiences relating to financial supervision policies designed to prevent future financial crises and their spread to other Asian countries.
 - They will actively participate in international dialogues on restructuring the international financial architecture and work together to promote financial stability in Asia and beyond.
- c. The two sides will closely cooperate to expand bilateral trade and export credit facilities and to reduce and eliminate tariff and non-tariff barriers and other obstacles to the promotion of trade, investment, maritime transport and agriculture.
- The two sides will continue to hold the Joint Trade Commission talks in order to facilitate the bilateral trade expansion and to resolve the outstanding trade issues for the mutual benefits of both countries.
- d. The two sides will cooperate in identifying and exploring promising areas for industrial cooperation and in encouraging joint technology development in areas of mutual concern.
- e. The two sides will promote academic and technology exchanges and joint research, especially on activities with potential for commercial application.
- f. The two sides will strengthen cooperation in the areas of telecommunications policy and information exchanges, the information superhighway, digital government and electronic commerce.
- g. The two sides will promote regional and sub-regional development, particularly, in the Greater Mekong Sub-region (GMS).

Recognizing the important role of their respective private sectors in facilitating the cooperation mentioned above, the two sides will support greater exchange of visits and enhanced interactions between them. In this connection, the activities of the Thailand-Korea Economic Cooperation Committee will be further encouraged to strengthen cooperation between the two private sectors.

6. Noting that the current economic crisis has adversely affected several countries in the region, including Thailand and the ROK, and that the domestic economic downturn threatens to harm the foundation for social stability, the two sides will share experiences in their efforts to reduce the negative impacts on unemployment, education and health. They will also work together in bilateral and regional contexts to maximize their capacities and effectiveness in dealing with the economic crisis and to minimize the risk of social instability in the region.
7. Recognizing that the parallel development of democracy and the market economy best serves sustained economic growth and prosperity, the two sides reaffirm their commitment to democracy and the market economy.
8. With the entry into force of the Extradition Treaty between Thailand and the ROK, the two sides will work together for closer cooperation in law enforcement to combat criminal activities.
9. The two sides will boost their cooperation and exchanges in the fields of education, health, narcotics control and environmental protection, and strengthen their coordination within the framework of ILO, UNESCO, UNICEF, and other regional or international organizations. In particular, the two sides will intensify efforts to better understand each other's culture, history and language through exchanges of visits, scholarships and other appropriate means.
10. The two sides will engage in joint efforts to promote tourism and address the problems associated with it, and encourage tourists of third countries to travel to the two countries.
11. The two sides will strengthen consultations on issues of common concern at ASEAN, ARF, ESCAP, APEC, ASEM, UN, WTO and other multilateral fora, so as to enhance peace and prosperity in the region and beyond.
12. In recognition of the vital importance of inter-Korean dialogue in promotion reconciliation and cooperation between the two Koreas, the two sides reaffirm the importance of smooth progress in the Four-Party Talks and the implementation of the

Agreement on Reconciliation, Nonaggression and Exchanges and Cooperation between South and North. They reiterate their full and continued support for the Talks and the KEDO project to help establish durable peace and stability on the Korean Peninsula and promote global nuclear non-proliferation.

13. The two sides will cooperate to develop friendly relations between the Republic of Korea and ASEAN in all fields. The Thai side, as a key member of ASEAN, will continue to play an active role in further enhancing the ROK-ASEAN ties.

The above Action Agenda will be jointly reviewed on a regular basis by the Minister of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand and the Minister of Foreign Affairs and Trade of the Republic of Korea to ensure that it remains an effective framework for fostering Thailand-ROK cooperation.

Done in Seoul on 26 April 1999.

FOR THE KINGDOM OF THAILAND

FOR THE REPUBLIC OF KOREA

Supachai Panitchpakdi
Deputy Prime Minister and
Minister of Commerce

Hong Soon-young
Minister of Foreign Affairs
and Trade

กระทรวงการต่างประเทศ ขอรายงานสภาวะเศรษฐกิจของสาธารณรัฐเกาหลีในไตรมาสแรก (มกราคม – มีนาคม) ของปี 2542 ซึ่งมีสัญญาณบ่งชี้ว่าภาคการผลิตที่แท้จริง (Real Sector) ได้ปรับตัวดีขึ้น และขอเรียนวิเคราะห์การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวโดยเปรียบเทียบกับกรณีของประเทศไทย ดังนี้

1. เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ในไตรมาสแรกของปี 2542 ภาคการผลิตการบริโภค และการลงทุนของสาธารณรัฐเกาหลีได้ปรับตัวดีขึ้น โดยการผลิตรายการขยายตัวร้อยละ 12.3 การสั่งซื้อเครื่องจักรภายในประเทศขยายตัวร้อยละ 16.9 การค้าปลีกและการจัดค้าส่งขยายตัวร้อยละ 6.1 การขนส่งสินค้าอุปโภคบริโภคทางเรือขยายตัวร้อยละ 12.9 การลงทุนจากสหภาพยุโรปและสหรัฐ ฯ เพื่อขึ้นร้อยละ 426 และ 340 ตามลำดับ

สำหรับภาคการค้าและการเงินระหว่างประเทศ การส่งออกของสาธารณรัฐเกาหลีลดลงร้อยละ 5.4 (เนื่องจากในไตรมาสแรกของปี 2541 มีการส่งออกทองคำที่รัฐบาลรับซื้อจากประชาชน แต่หากไม่รวมการส่งออกทองคำการส่งออกในไตรมาสแรกของปี 2542 จะเพิ่มขึ้นจากปี 2541 ร้อยละ 3.7) การนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.5 โดยดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล 6.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ภาวะหนี้ต่างประเทศสุทธิลดลง 3.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และเงินสำรองต่างประเทศเพิ่มขึ้น 2.04 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้สาธารณรัฐเกาหลีมีเงินสำรองต่างประเทศ ในต้นเดือนเมษายน 2542 สูงถึง 59.38 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

2. จากตัวเลขดัชนีทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ข้างต้น นักวิเคราะห์เศรษฐกิจทุกฝ่ายเห็นพ้องกันว่า สภาวะเศรษฐกิจของสาธารณรัฐเกาหลีได้พ้นจุดต่ำสุดแล้ว และได้เริ่มฟื้นตัวขึ้นเป็นลำดับ โดยการฟื้นตัวดังกล่าวมีสาเหตุสำคัญ ได้แก่ นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล การปรับโครงสร้างสถาบันการเงินและกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ (Chaebol) ตลอดจนการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่รัฐบาลไทยได้ประกาศเพื่อดำเนินการเช่นกัน

3. จากการเปรียบเทียบแนวโน้มดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของสาธารณรัฐเกาหลีกับประเทศไทยพบว่า สาธารณรัฐเกาหลีใช้เวลาเพียง 11 เดือน (มกราคม-ต้นธันวาคม 2541) ในการปรับดัชนีดังกล่าวจากลบเป็นบวก ในขณะที่ไทยต้องใช้เวลากว่า 18 เดือน (สิงหาคม 2540 – ธันวาคม 2541)

4. สถาบันวิจัยและนักวิชาการทั้งในและนอกประเทศวิเคราะห์ว่า การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจของสาธารณรัฐเกาหลีที่รวดเร็วกว่าของไทย เป็นผลมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

4.1 การผ่อนคลายความเข้มงวดของนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่รวดเร็ว

ภายหลังจากที่ประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปลายปี 2540 สาธารณรัฐเกาหลีได้ดำเนินนโยบายการเงินการคลังที่เข้มงวด เช่น การคงอัตราดอกเบี้ยภายในประเทศที่สูง การลดการใช้จ่ายของภาครัฐ ฯลฯ เพื่อป้องกันการไหลออกของเงินตราระหว่างประเทศอย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้ดำเนินมาได้เพียง 3.4 เดือน นโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เข้มงวดดังกล่าวได้ถูกปรับเปลี่ยนให้ผ่อนคลายลง เมื่อนาย คิม แด จุง เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีในเดือนกุมภาพันธ์ 2541

ภายใต้การนำของประธานาธิบดีคิม ฯ รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีให้ความสำคัญต่อการกระตุ้นภาคการผลิตที่แท้จริงมากกว่าการแก้ไขปัญหาอัตราแลกเปลี่ยนหรือการป้องกันเงินเฟ้อ อันอาจเป็นผลตามมาจากการกระตุ้นเศรษฐกิจ ดังนั้น ภาคการผลิตที่แท้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการส่งออกจึงไม่ได้รับผลกระทบจากภาวะขาดแคลนสภาพคล่องและภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างกว้างขวางรุนแรงเช่นที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ส่งผลให้การส่งออกของสาธารณรัฐเกาหลีขยายตัวขึ้นร้อยละ 1 และเงินทุนสำรองต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 52 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อสิ้นปี 2541

4.2 การแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินที่ขาดเงิน

แม้รัฐบาลไทยและรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีจะสั่งปิดกิจการสถาบันการเงินที่มีปัญหา ตลอดจนจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงินขึ้นเหมือนกัน แต่ในสาธารณรัฐเกาหลี มีการแยกสินทรัพย์ดีเพื่อขายทอดออกจากสินทรัพย์เสียซึ่งบริษัทจัดการสินทรัพย์ (Korea Asset Management Company) รับซื้อไปบริหารในขณะที่ไทยมีแนวคิดที่คล้ายกันในตอนต้น แต่เมื่อดำเนินการต่อไปกลับไม่มีการแยกสินทรัพย์ดีออกจากสินทรัพย์เสีย หากจัดประมวลขายทอดสินทรัพย์รวมกันไป ทำให้ได้ราคาไม่ดีหรือไม่มีผู้ประมวล เป็นผลให้กระบวนการแก้ไขปัญหาสินทรัพย์เสียของสถาบันการเงินยืดเยื้อและสัดส่วนของหนี้เสียต่อสินเชื่อทั้งระบบสูงขึ้นเรื่อย ๆ

4.3 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและการปฏิรูประบบราชการที่จริงจัง

ภายหลังจากประสบกับวิกฤตการณ์ ฯ รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีได้เร่งปรับโครงสร้างสถาบันการเงินและกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ (Chaebol) อย่างกว้างขวางและจริงจัง ด้วยมาตรการต่าง ๆ เช่น สนับสนุนด้านการเงินและกฎระเบียบให้เกิดการควบกิจการธนาคารในประเทศขึ้น เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนกิจการระหว่างกลุ่มบริษัทเพื่อให้แต่ละกลุ่มดำเนินธุรกิจเฉพาะที่ตนชำนาญ กำหนดให้บริษัทปรับปรุงการดำเนินงานและเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจบัญชีบริษัท จัดตั้งกองทุน

ของรัฐบาลจำนวน 1.6 ล้านล้านวอน (ประมาณ 1,320 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการเงินของบริษัทเอกชน ฯลฯ ในขณะที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อประณอมหนี้ให้เอกชนแต่มีได้แสดงบทบาทนำเกมบังคับเช่นรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี หากปล่อยให้เอกชนดำเนินการเองเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลียังได้ดำเนินการปฏิรูประบบราชการและแปรรูปรัฐวิสาหกิจอย่างเฉียบขาด โดยเมื่อปี 2541 รัฐบาลได้ลดจำนวนหน่วยงานราชการจาก 21 กระทรวงเหลือ 17 กระทรวง ลดจำนวนข้าราชการจำนวน 9,084 คน และแปรรูปรัฐวิสาหกิจไปแล้ว 20 แห่ง ในขณะเดียวกันรัฐบาลได้แก้กฎหมายแรงงานให้การเลิกจ้างเป็นไปโดยสะดวกขึ้น (เดิมสหภาพแรงงานเคยกดดันให้บริษัทต่าง ๆ จ้างงานตลอดชีพ) และมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อบรรเทาผลกระทบของการว่างงาน เช่น จัดสรรงบประมาณจำนวน 1,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อการฝึกฝนแรงงาน และจำนวน 4,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อส่งเสริมการจัดตั้งกิจการขนาดกลางและย่อม (SMEs) ฯลฯ ในขณะที่การปฏิรูประบบราชการในประเทศไทยดำเนินไปด้วยความล่าช้า และมาตรการบรรเทาผลกระทบของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับสาธารณรัฐเกาหลีตามสิ่งที่ส่งมาด้วย 2

5. ข้อสังเกต

5.1 ในด้านความแตกต่าง

การที่รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายการเงินที่เข้มงวดเป็นระยะเวลานานกว่ารัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี อาจเนื่องจากไทยเป็นประเทศแรกที่เคยเผชิญกับการเก็งกำไรค่าเงินอย่างกว้างขวาง และเป็นประเทศแรกที่ประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ทิศทางของนโยบายเศรษฐกิจไทยนั้น มุ่งให้ความสำคัญต่อภาคการเงิน (เช่น การรักษาสถียรภาพค่าเงินหรืออัตราแลกเปลี่ยน) เป็นหลักโดยให้ความสนใจภาคการผลิตที่แท้จริงเป็นรอง ในขณะที่นโยบายเศรษฐกิจสาธารณรัฐเกาหลีนั้นมุ่งกระตุ้นภาคการผลิตที่แท้จริงเป็นรอง ในขณะที่นโยบายเศรษฐกิจสาธารณรัฐเกาหลีนั้นมุ่งกระตุ้นภาคการผลิตที่แท้จริงโดยเฉพาะภาคการส่งออกเป็นสำคัญ โดยให้ความสนใจต่อเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนหรือภาคการเงินโดยรวมน้อยกว่า การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วของสาธารณรัฐเกาหลีจึงน่าจะทำให้ไทยทบทวนและพิจารณาความเหมาะสมในการให้ลำดับ

ความสำคัญระหว่างภาคการเงินและภาคการผลิตที่แท้จริงภายใต้สภาพพื้นฐานและเงื่อนไขต่าง ๆ ของประเทศ

5.2 ในด้านความคล้ายคลึง

ไทยและสาธารณรัฐเกาหลีได้ดำเนินมาตรการแก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจในแนวทางเดียวกันหลายวิธีการ แต่สาธารณรัฐเกาหลีดำเนินการอย่างจริงจังและมีความก้าวหน้ามากกว่า เช่น การบริหารสินทรัพย์ที่ยึดมาจากสถาบันการเงินที่ถูกปิด การปฏิรูประบบราชการ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสอันดีที่ไทยจะได้ศึกษาเปรียบเทียบสาเหตุของความล้มเหลวและความพยายามในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสาธารณรัฐเกาหลีโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในประเทศที่อาจส่งเสริมหรือที่เป็นอุปสรรค เช่น เสถียรภาพของฝ่ายบริหารที่ทำให้การดำเนินนโยบายมีความต่อเนื่อง ประสิทธิภาพของกลาไนนิติบัญญัติในการผ่านร่างกฎหมาย เอกภาพของพรรคแนวร่วมรัฐบาล ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน เป็นต้น

5.3 ในด้านอื่น ๆ

ทั้งสาธารณรัฐเกาหลีและไทยต่างแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยอาศัยแนวทางทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์เสรีนิยมเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าสาธารณรัฐเกาหลีจะมีทำที่ที่ยืดหยุ่นต่อทฤษฎีมากกว่าไทย ดังเห็นได้จากการผ่อนคลายนโยบายการเงินการคลังอย่างรวดเร็วเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจแม้ว่าจะเสี่ยงต่อปัญหาเงินเฟ้อและความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีอาศัยการจัดสรรเงินทุนเพื่อปรับโครงสร้างการผลิต (เช่น การส่งเสริมกิจกรรมขนาดกลางและย่อม การพัฒนาแรงงานฝีมือ การส่งเสริมการควบกิจการธนาคารภายในประเทศ ฯลฯ) มากกว่าการเพิ่มบริโภคของภาครัฐซึ่งอาจทำให้เศรษฐกิจฟื้นตัวในระยะสั้นแต่ไม่ส่งผลให้เกิดการปรับเตรียมโครงสร้างเศรษฐกิจพื้นฐานเพื่ออนาคต

สภาวะเศรษฐกิจสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ในไตรมาสแรกของปี 2542

สภาวะเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ในไตรมาสแรก (ม.ค.-มี.ค.) ของปี 2542 และแนวโน้มทางเศรษฐกิจ สรุปได้ดังนี้

1. สภาวะเศรษฐกิจทั่วไป

นักวิเคราะห์เศรษฐกิจทุกฝ่ายเห็นพ้องว่า เศรษฐกิจของเกาหลีใต้ เริ่มฟื้นตัวตั้งแต่กันยายน 2541 เนื่องจากรัฐบาลเกาหลีใต้ได้เร่งกระบวนการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ทั้งในด้านการปรับโครงสร้างสถาบันการเงินและกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ (chaebols) สาเหตุที่เกาหลีใต้เร่งปรับโครงสร้างดังกล่าวอย่างรวดเร็ว เพื่อไม่ต้องการให้เศรษฐกิจตกต่ำกว่าที่เป็นอยู่ โดยรัฐบาลเป็นผู้นำการปรับโครงสร้างอย่างเฉียบขาด

1.1 การผลิตอุตสาหกรรม

ในไตรมาสแรกของปี 2542 การผลิตอุตสาหกรรมขยายตัวร้อยละ 12.3 นับเป็นสัญญาณการฟื้นตัวของภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากมีการเพิ่มผลผลิตเพื่อการส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหมคอนคาร์ทเตอร์ อุปกรณ์สำนักงาน อีกทั้งการเพิ่มอุปสงค์ภายในประเทศประเภทสินค้ารถยนต์และอุตสาหกรรมกลั่นน้ำมัน

1.2 การลงทุน

ในไตรมาสแรกของปี 2542 การลงทุนเพื่ออุตสาหกรรมเริ่มขยายตัว การสั่งซื้อเครื่องจักรภายในประเทศขยายตัวร้อยละ 16.9 แต่การก่อสร้างเพื่อการอยู่อาศัยและการค้าภายในประเทศลดลงร้อยละ 45.3

1.3 การบริโภค

ในไตรมาสแรกของปี 2542 การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มสูงขึ้นครั้งแรกนับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในประเทศ การค้าปลีกและค้าส่งขยายตัวร้อยละ 6.1 เนื่องจากการค้ารถยนต์ขยายตัวมากขึ้น การหมุนเวียนของสินค้า (โดยการขนส่งสินค้าอุปโภคบริโภคทางเรือ) ขยาย

ตัวร้อยละ 12.9 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการขยายตัวของสินค้าคงทน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รถยนต์และโทรศัพท์เคลื่อนที่ติดตามตัว

อุปสงค์ภายในประเทศเริ่มสูงขึ้นเนื่องจากความสำเร็จของนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล คือ การเปลี่ยน Tight Monetary Policy เป็น Inflationary Policy การลดอัตราดอกเบี้ย การฟื้นตัวของราคาที่ดินและหุ้น

1.4 การว่างงาน

อัตราการว่างงานในสองเดือนแรกของปี 2542 สูงถึงร้อยละ 8.5 และ 8.7 ตามลำดับ มีผู้ว่างงานจนถึง ก.พ. 2542 จำนวน 1.78 ล้านคน รัฐบาลมีแผนลดผู้ว่างงานลงเหลือ 1.5 ล้านคนหรือร้อยละ 7 ในครึ่งหลังของปี 2542 และเหลือร้อยละ 5 ในปี 2543 รัฐบาลอยู่ระหว่างการสร้างงานในสาขาข้อมูลสารสนเทศ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว นอกจากนั้น รัฐบาลได้กำหนดนโยบายแรงงาน ได้แก่ เพิ่มงบประมาณเพื่อช่วยเหลือผู้ว่างงาน อนุญาตให้มีสหพันธ์แรงงานคุ้มครองสิทธิการมีส่วนร่วมร่วมทางการเมือง เน้นบทบาทของคณะกรรมการไตรภาคี (รัฐบาล-นายจ้าง-แรงงาน) กระชับความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับแรงงานในเรื่องสวัสดิการ รวมทั้งกระตุ้นผู้ว่างงานให้ทำงานระดับต่ำที่อันตราย สกปรก และลำบาก (3Ds : dangerous, dirty and difficult)

กระทรวงแรงงานของเกาหลีใต้ได้แถลงว่า ภาวะการว่างงานได้พุ่งจุดต่ำสุดแล้ว โดยมีแนวโน้มการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น สองเดือนแรกของปี 2542 มีการจ้างงาน 4,360 และ 9,059 คน ขณะที่มีคนงานถูกปลดออกและเกษียณอายุออกจากงานในช่วงสองเดือนดังกล่าว 13,419 คน

2. การค้ากับต่างประเทศ

ในไตรมาสแรกของปี 2542 เกาหลีใต้เกินดุลการค้า 4.86 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว 3.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวมีการส่งออกทองคำที่รับซื้อจากประชาชน) การส่งออกมีมูลค่า 30.48 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หดตัวลงร้อยละ 5.4 ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันเมื่อปีที่แล้วที่มีการส่งออกทองคำ แต่หากไม่คำนึงถึงการส่งออกทองคำ การส่งออกในไตรมาสแรกของปี 2542 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.7 สินค้าส่งออกที่สำคัญคือ เซมิคอนดักเตอร์ และรถยนต์ ส่วนการนำเข้ามีมูลค่า 25.62 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.5 โดยนำเข้าสินค้าประเภททุนมากขึ้น และมีบัญชีเดินสะพัดเกินดุล 6.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เนื่องจากการส่งออกเพิ่มขึ้นในตลาดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. การลงทุนจากต่างประเทศ

การลงทุนจากต่างประเทศในเกาหลีใต้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2541 เพราะบรรยากาศการลงทุนดีขึ้นจากการใช้กฎหมายส่งเสริมการลงทุนฉบับใหม่ และความมั่นใจจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น อันเป็นผลจากการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และนโยบายของประธานาธิบดี คิมแด จุง ที่จะสร้างความเชื่อมั่นต่อต่างประเทศโดยวิถีทางการทูต ในไตรมาสแรกของปี 2542 ต่างประเทศเสนอโครงการเข้าไปลงทุนต่อรัฐบาลเกาหลีใต้จำนวน 389 โครงการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 250.3 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2541 การลงทุนจากสหภาพยุโรป และสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นอย่างมากถึง 863 และ 784 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 426 และ 340 ตามลำดับ เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2541 การลงทุนจากต่างประเทศในธุรกิจที่ไม่ใช่อุตสาหกรรมการผลิต (ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนซื้อหุ้น) คิดเป็นร้อยละ 67.3 ส่วนการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตคิดเป็นร้อยละ 32.7 แนวโน้มการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นหลังจากไตรมาสแรกของปี 2542 ขณะนี้อยู่ระหว่างการเจรจา ระหว่างนักลงทุนต่างประเทศ กับเจ้าของกิจการภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเงิน อุตสาหกรรมเคมี และการท่องเที่ยว

4. ภาระหนี้ต่างประเทศ ทรัพย์สินและเงินสำรองต่างประเทศ

ในไตรมาสแรกของปี 2542 เกาหลีใต้มีภาระหนี้ต่างประเทศทั้งสิ้น (Total External Liabilities) จำนวน 145.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีทรัพย์สินต่างประเทศทั้งสิ้น (Total External Assets) จำนวน 132.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีภาระหนี้ต่างประเทศสุทธิ (Net External Liabilities) จำนวน 12.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (หนี้ต่างประเทศสุทธิมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เพราะภาวะเกินดุลบัญชีเดินสะพัดและการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น) มีเงินสำรองต่างประเทศสูงถึง 59.38 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เงินสำรองต่างประเทศดังกล่าวที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการหมุนเวียนของเงินช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศจำนวน 250 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ บัญชีเดินสะพัดเกินดุลอย่างต่อเนื่อง การลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น รวมทั้งการชำระหนี้คืนของธนาคารภายในประเทศให้แก่ธนาคารแห่งสาธารณรัฐเกาหลี

ทั้งนี้ นโยบายเศรษฐกิจที่รัฐบาลเกาหลีใต้จะดำเนินการต่อไปมี ดังนี้

1. เร่งการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจให้เสร็จสิ้นภายในปี 2542
2. เร่งการปฏิรูป chaebol ชำนาญ 5 แห่ง และห้าม chaebol ขยายองค์กร

3. เน้นกลไกการปฏิรูปเศรษฐกิจในปี 2542 เพื่อให้โครงสร้างที่ปฏิรูปแล้ว ดำเนินไปอย่างถูกต้องมีระบบ
4. เน้นพัฒนาการลงทุน การส่งออก และเทคโนโลยี มากกว่าเน้นระดับการขยายตัว
5. กระตุ้นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้การจ้างงานเพิ่มขึ้น
6. เร่งดึงดูดเงินจากต่างประเทศ
7. รักษาระดับดัชนีผู้บริโภค และอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อแบ่งเบาภาระของประชาชนที่มีรายได้ระดับกลางและน้อย
8. ลดการขาดดุลด้านการคลัง
9. วางนโยบายสำหรับผู้มีรายได้ระดับกลาง และปรับปรุงราคาค่าครองชีพของผู้มีรายได้น้อย

อนึ่ง ขณะนี้ เกาหลีใต้อยู่ระหว่างการพิจารณาชำระเงินกู้ IMF ในส่วน Rescue Package ทั้งหมดภายใน ก.ค. 2542 ก่อนกำหนดเวลาในปี 2543 (เมื่อ ธ.ค. 2540 เกาหลีใต้ขอรับเงินความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการ เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 57 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ประกอบด้วย Rescue Package ของ IMF จำนวน 21 พันล้านดอลลาร์, ธนาคารโลก จำนวน 10 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ, ADB จำนวน 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และจากแหล่งอื่น ๆ อีก 22 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีเงื่อนไขให้เกาหลีใต้ได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด) เกาหลีใต้ตกลงรับความช่วยเหลือจาก IMF ในส่วน Rescue Package จำนวน 21 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเบิกไปแล้ว 19 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่เมื่อเศรษฐกิจเกาหลีใต้เริ่มมีเสถียรภาพ เกาหลีได้จึงชำระหนี้คืนไปแล้ว 4.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ดังนั้น เกาหลีได้มีหนี้ในส่วนนี้คงเหลือ 14.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (ซึ่งเกาหลีใต้อยู่ระหว่างการพิจารณาชำระหนี้ส่วนนี้ทั้งหมดใน ก.ค. 2542) ทั้งนี้ เกาหลีได้ยังไม่ได้ชำระหนี้ก่อนกำหนดแก่ธนาคารโลก, ADB และแหล่งอื่น ๆ

เปรียบเทียบการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเกาหลีใต้

ไทย	เกาหลีใต้
1. ใช้มาตรการการเงินการคลังที่เข้มงวดนานเกินไป ส่งผลให้เกิดภาวะขาดสภาพคล่องและเศรษฐกิจถดถอย	1. ใช้มาตรการการเงินการคลังที่เข้มงวดในระยะเวลาอันสั้น แล้วปรับเป็นมาตรการที่ผ่อนคลายเพื่อกระตุ้นการผลิต
2. ใช้เวลานานในการผ่านกฎหมายเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ	2. แก้ไขกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ไปแล้วกว่า 4,465 ฉบับ
3. นโยบายจัดการสินทรัพย์ของสถาบันการเงินที่ถูกปิดกิจการมีความสับสนและไม่เป็นไปตามหลักการตั้งต้นที่วางไว้ โดยไม่มีการแยกสินทรัพย์ดี-สินทรัพย์เสีย หากทำการประมูลสินทรัพย์โดยรวม จึงได้ราคาไม่ดีหรือไม่มีผู้ซื้อ ทำให้สัดส่วนหนี้เสีย (NPL) ยังคงอยู่ในระดับสูง โดยเมื่อสิ้นเดือนมีนาคม 2542 สัดส่วนหนี้เสียเท่ากับ 47% ของสินเชื่อทั้งระบบ	3. การบริหารสินทรัพย์ของสถาบันการเงินที่ถูกปิดกิจการดำเนินไปอย่างโปร่งใสตามหลักการตั้งต้นที่วางไว้โดยมีการแยกสินทรัพย์ดีเพื่อขายทอดและสินทรัพย์เสียเพื่อให้ Korea Asset Management Company บริหารทำให้สัดส่วนหนี้เสีย (NPL) ลดลงอยู่ในระดับ 7.4% ของสินเชื่อทั้งระบบ
4. ธนาคารแห่งประเทศไทยสนับสนุนการปรับโครงสร้างหนี้โดยการจัดตั้งคณะกรรมการประណหนี้ หากมิได้แสดงบทบาทนำ การปรับโครงสร้างหนี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของภาคเอกชน	4. รัฐบาลเข้าไปมีบทบาทนำในการปรับโครงสร้างหนี้เอกชน โดยเฉพาะหนี้ของกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ (Chaebol) โดยติดต่อขอความช่วยเหลือด้านวิชาการจาก World Bank จำนวน 33 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
5. การปฏิรูประบบราชการดำเนินไปอย่างล่าช้า และไม่เห็นผลของการลดขนาดหรือจำนวนข้าราชการที่ชัดเจน	5. การปฏิรูประบบราชการดำเนินไปอย่างจริงจัง โดยส่งผลให้เกิดการลดขนาดจาก 21 เหลือ 17 หน่วยงาน และจำนวนข้าราชการในปี 2541 ลดลง 9,084 คน
6. การแปรรูปรัฐวิสาหกิจยังไม่มีความคืบหน้า	6. ในปี 2541 ได้แปรรูปรัฐวิสาหกิจไปแล้ว 20 แห่งจาก 109 แห่ง และมีเป้าหมายจะแปรรูปต่อไปอีก 26 แห่ง
7. ยังไม่มีมาตรการสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและย่อม (SMEs) ที่จริงจัง	7. รัฐบาลจัดสรรวงเงินจำนวนกว่า 4.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและย่อม (SMEs)
8. สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ Moody's ปรับแนวโน้มความน่าเชื่อถือของตราสารหนี้ต่างประเทศของรัฐบาลไทยเป็น Ba1-positive เมื่อเดือนพฤษภาคม 2542 แต่ยังเป็นระดับ Speculative Grade ซึ่งต่ำกว่าของเกาหลีใต้	8. สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ Moody's ปรับอันดับความน่าเชื่อถือของตราสารหนี้ต่างประเทศของรัฐบาลเกาหลีใต้เป็นระดับ Baa3 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2542 ซึ่งเป็นระดับ Investment Grade ที่สูงกว่าของไทย